

Kahuski Salmõ: Tütrik, kiä' kaits maastikku ja seto kultuuri

Hõrna Maar' a

Kahuski Salmõ om nuur tütrik, kiä' eläs Tartoh ja kinkõ süameh om Setomaa. S' oovasta avita-ai' eiski' tuu, öt Salmõ om õnnõ esä imä puult seto.

Kuismuudu olõt setodõga seot ja kost eis peri olõt?

Ma olõ-õi peris seto. Mu vanaimä om Setomaalt peri (esä imä). Tõosõ' vanavanõba' omma' muialt. Imä hõim jääs Võromaalõ ja esä esä om Viljändimaal sündünü'. Timä esä oll meremis. Ku ma väigõkõnõ viil olli, sis imä võtt minno õks Setomaalõ üteh. Tä uurõ setosit ja näide ello peris pall' o. Edimäist kõrda juhtugi Setomaalõ sis, ku Fenno-Ugria, koh imä tüül oll, ütte laagrit Obinitsah kõrrald.

Mul om meeleh, öt sääll oll väiga illos järv ja küläh olli' viil udmurdi' ja Kar'ala näio'. Vanaimä koto Setomaal ma nän-nü' olõ-õi'. Vanaimä kuuli inne ar', ku joudsõ minno sinnä' viia'. Mullõ omma' mu juurõ' tähtsää'. Ku ma mõtlõ töisi nuuri pääle, sis arva, öt väiga pall' o pia-ai' tuud tähtsäst, öt kost nä peri omma', a mõnõ' õks pidävä' kah. Ku inemisega naada' kõnõ-lõmma, sis tulõ s'oo perüs hõste vällä, öt kost tä peri om. Üte nulgaga inemisil om ütitsit juuni. Ku hõste tähele panda', sis tulõ kõnõlõmisõst ja sõnnost hõste vällä piirkunna eriperä'.

Alkohol om kindlahe üts hallus väiga pall' o nii praasnil, ku ka poodi ja bussijaama man om s'oo silmä naanu'.

Mia' om seto kultuuri man kõgõ põnõvap?

Setosil rahvarõiva' omma' väiga ilosa'. N'oo' olõ-õi' töisi Eesti rahvarõividõga' ütte muudu. Olõ-õi' säänest juunligast pikkä ündrikku. Setosil om pikk must sukman vai kitasnik. Ma k'au laulmah ütteh laulpargih Väike HELLERO, midä vidä iist Orasõ Janika. Säält om nakanu mullõ väiga miildüm-mä seto laulu'. Seto lauluh om sääne põnnõv vana mitmõhääll-sus vai vana helüretel. Väikoh HELLEROH meelüse' seto laulu' pia kõigilõ. Eis' ma mängi karmošk-kat. Mullõ meelüse' ka Setomaal mängit lõõdsapilli'. Näütises lib-liklõõtsa om rassõ mängi', a näide helü om väiga illos ja arms. A muidogi' meelüse' mullõ ka Setomaa ilosa' ts'ura'.

Kuismuudu su pereh seto kultuuri väärtustas?

Mu meelest õks perüs hõste. Vanaimä meil seto kiilt kõnõ-lõ-õs. Eiski' seto hõpõt vanaimä kannas. Tuuperäst võipolla' tä jätsegi' kõik hõpõkraami meele. Seto pühhi mi ütthkuuh väiga

pia-ai', a praasnil mi tehvä-mi' kokko ja sis kul'atami' kõrdamuudu nii ku' setosil kombõst. Tõosõ' mi perrest pidävä kah õks seto kultuurist luku. Mu sõsara' Maali ja Päivi omma' kah Väikoh HELLEROH laulnu', kuigi sääll õnnõ seto laulõ laulta-as. Päivi laul parhilla Tsibihärläisi näiodõ man ja ma eis' k'au näilõ mõnikõrd pilli mängmäh. Veli Niilo k'au Seto Kuninglikku teatristuudio mano näitemängu mängmäh ja võitsõ s'oo aasta Seto Kuningriigipäiväl nuuri ts'urri kasatski kargusõ võistlusõ. Imä eläs parhilla' Obinitsah ja kasvatas mu väigõkõist velja ja sõsarat. Eis' tege ütth Obinitsa külä tegemistõh.

Sa olõt jo tõist aastakka valit seto nuuri tütrigi siäst kõgõ parebast kargusõ kargajast. Kõnõlõ' veid' o, kuis sa s'ood mõistat ja kiä' om sinno opanu'?

Kargusõ kargamist opas mullõ Orasõ Janika Väikoh HELLEROH. S'oo oll jo väiga ammu'. Janika ütth, öt tähtsää om mitte väiga karada' ja uma pää paiga hoita'. Käe' tulõ hoita' paigah, tohi-i' väiga pall' o vehki'. Mullõ miildüse' ka tõosõ' soomõ-ugri kargusõ'. Maridõ kargus om perüs illos. Näil käävä' jala' väiga kipõstõ. Õkvalt kats kõrda kipõbalt ku' setodõl.

Kuningriigipäivä võistlõmis-tõst olõ ma inne kah osa võtnu', a 2006 aastagal võidi edimäist kõrda. S'ool aastagal lätsi umma tiitlit kaitsma. Ma saa-ai' ka töisi tütrige kotsilõ halvastõ üldä'. Seto tütrigu' mõistva' õks seto kargust. Mu meelest võisi' seto tütrigu' veid' o julgõbalt osa võtta' s'oost võistlõmisõst, pelädä' olõ-õi' näil midägi'. Sis olõs kohtunikõl kah parep vällä valli' tuud kõgõ parebat.

Midä sa parhilla' tiit?

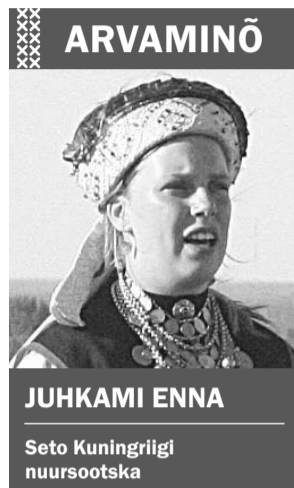
Ma opi Tartoh Maaülikoolih maastikukaitsõit ja -hooldust kol-madal kursusel. Ku' kõik hõste lätt, sis piasi s'oo keväjä lõpõ-tamma. Edesi tahasi minnä' magistrihe. Säitsmendät aastakka k'au ma flamencot õpmah. Väiko HELLEROGA om parhilla' paus. Janikal om väiga kipõ ja tä jovva-ai' miika' proovõ tetä'. Nii om-mõgi', öt s'ool puulaastagal olõ-õi' mi kokko saanu'.

Mis saa pääle kooli lõppu?

Ma tahasi tetä' umma eriala-tüüd. Must saa keskonnakaitsja. Välu niimuudu ma olõ-õi' mõtlõ-nu', öt koh ma s'ood tüüd tege-mä naka. Olõ-õi' viil kindlat piir-kunda. Tuu olõ-õi' tähtsää, kas ma elä maal vai liinah. Põhlinõ om õks tuu, kas om hüä tüükotus ja määne miis kõrvalõ saa.

Määne om Setomaa kõgõ halusap kotus?

Alkohol om kindlahe üts hal-lus asi. Juvvas väiga pall' o nii

JUHKAMI ENNA

Seto Kuningriigi
nuursootska

Salmõ om väiga andekas ja edesipüüd-lik näio. Leelotas hõste, tands, mäng pilli ja tegeles viil käsitüuga' kah. Tä sai jo tõist aastakka järke müüdä Seto Kuningriigi näiodõ kargusõ kargaja tiitli. Nii öt ma või üldä', öt tä om s'oo aastaga mu alap. Karmošk kat mäng-mäh omma' timmä väiga pall' o' jo' nän-nü'. Olõ-õi' talle võõ-ras tulla' kirmasõlõ ja mängi' pilli, nii öt kõik tandsi saasi'. Õks abivalms, ku kiäki taht kodo saia', sis mäng viil sohve-rit kah. Kavvõndõh olõ-õi' aig, ku tä kirmasõlõ uma tett rahvarõividõga tulõ. Salmõ tege parhilla' hindäle viil ka valgit seto rõivit. Ütlemäldä' saa-ai' jättä' timä tegemisi Seto Nuuri Seltsih, koh tä minevä aas-taga ka juhatusõ valiti. Sääll om tä ka' üts aktiivsõppi liikmit.

praasnil, ku ka poodi ja bussijaama man om s'oo silmä naanu'. Õgal puul Eestih om s'oo sama murõh.

Setomaal om juumismurrõga võipolla' tuuperäst rassõp midägi' ette võtta', öt Vinnemaalt om väiga hüä odavat viina tuvva'. Tuuperäst saa-ai' riik ka' väiga midägi tetä'. Omma' külh pantu' kellä-ao', öt kunas saat alkoholi osta' Eestih, a ku Vinnemaalt tuvvas, sis olõ-õi' tuust säädüsest kassu.

Tõõnõ tülüupin om raha. Setomaalõ andas õks toetuisi. Naid toetuisi saava' küüsüdä ka Tali-na seto'. Tõõnõkõrd paistus, öt nimä' omma' eiski' käbehehä käega' kirotaja'. Sis saava' mõnõ' Setomaa inemise' pahatsõst. Lahendusõst olõs tuu, ku' ka nuu' inemise', kiä' kadõda' omma', eis' kirotasi' projekte ja küüsü-si' hindä tegemistõ jaos rahha. Muidogi' saava' Setomaad hoi-ta' ka muial elävä' inemise'. Ma eis' elä ka Tartoh, a taha õks seto as'oh ütth kõnõlda' ja tetä'.

Mia' tege sullõ kõgõ rohkõba rõõmu Setomaa man?

Ilosa' ts'ura' (Salmõ naard). Midä siih õks kõnõlda'. Ma eis' olõ-õi' kindla, kas ma taha seto miist. A muido seto mihi man meelüs mullõ tuu, öt nä omma' väiga umah kultuurih ja kotoh kinni. Mõnikõrd ma mõtlõ, öt nä hoitva' umma kultuuri eiski' rohkõba ku' tõosõ' Eestih elävä' vähemuskultuurõ esindäjä'. Seto mehe' tahtva' umma koto hoita' ja Setomaad kaitsa'

Sa olõt SNSi (Seto Noorte Selts) liigõh. Kõnõlõ' veid' o tuust seltsist ja ummist tegemistõst sääll?

SNSi liigõh olõ ma olnu' jo kohki kuus aastakka. Parhilla' olõ ma üts kolmõst juhatusõ liikmõst. Ütskõrd oll mu imä tüü man Fenno-Ugriah SNSi kokkosaaminõ ja sis küüsüti mu käest, öt kas ma tahasi-i' näide-ga' ütth k'au ma naada'. Sis ma lätsi talimatkalõ SNSi-ga ütth ja nii ma jäiegi seltsi mano. Ma olli sis 16-aastaganõ. Mi kävemi tõõsõlpuul kontrolljuunt ja väiga lõpus ja hüä oll. Parhilla' om ka' hüä SNSiga kokko saia'. Õks sääll om meil kah iloset seto ts'urri. Ku viil juhatusõst kõnõlda', sis ma mõtlõ, öt ma olõ-õi' piisavalt kohusõtundlik tuu tüü jaos. Võisi' veid' o rohkõba kõrralda'. Kokkosaamisõ' omma' meil lõbusa' ja inemise' omma' väiga sõbra-ligu'. Mu jaos om s'oo rohkõba missioon ku tüü. Ku mullõ sääll meelüsi-i', sis ma kokkosaamis-tõl k'ausi-i' kah. A mullõ meelüs ja ma k'au õks SNSi mano.

Kuismuudu seto kultuur püsümä jääs?

Ilosidõ ts'urri-ga' (Salmõ jalki' naard). Tuuperäst om s'oo nii, öt noorõ' hoitva' ja kandva' seto kul-tuuri edesi. Tõõnõkõrd om viil niimuudu, öt ts'ura' kõnõlõsõ' uma-vaihõl seto kiilt pall' o inäbä ku' tütrigu'. Mullõ paistus, öt ts'ura' häbendele-ei' nii pall' o setost olõ-mist ku' vahtõpääll tütrigu'. ■

KARGUSÕ KARGAJA TÜTRIK: Kahuski Salmõ s'oo aasta Kuningriigih. Taro Igori foto

Elok' auk

- ✂ Sündünü' 09.11.1986 Tartoh
- ✂ Kooli': 1993-2005 Tarto Waldorfgümnaasium, 2005 Eesti Maaülikuul
- ✂ Tüükotusõ': 21.06 – 31.09.2007 PRIA
- ✂ Hobi': 2000 flamenco, 1995 Väike HELLERO